

Upravljanje čvrstim otpadom

IMA PARA, ali nema svijesti i savjesti

Prema podacima Uprave civilne zaštite FBiH, samo na području FBiH postoji 21 uređena deponija, te 33 djelomično ili nikako uređene općinske deponije. Istovremeno, prema podacima iz Strategije za zbrinjavanje čvrstog otpada, na teritoriji FBiH nalazi se 1.893 nelegalnih odlagališta različite površine koja zauzimaju ukupnu površinu od blizu milion kvadratnih metara (974.221 kvadratni metar)

PIŠE: Rubina Čengić

Tuzla i Bihać usporavaju projekat zbrinjavanja čvrstog otpada u BiH tako što su potrošili po milion dolara a da već pet godina nisu odredili lokacije za gradnju deponija, potvrđeno je u Ministarstvu okoliša i turizma u Vladi FBiH.

- Novac je potrošen, posao nije ni započeo i sada imamo dva problema: nemamo deponije, a neko će morati vratiti novac – kaže Mehmed Cero iz ovog Ministarstva.

Pojašnjava da BiH treba izgraditi 16 regionalnih deponija smeća koje bi zadovoljavale standarde EU i za to je obezbijedila dva kredita Svjetske banke u ukupnoj vrijednosti od oko 80 miliona dolara.

Do sada su izgrađene deponije u Sarajevu, Zenici, Mostaru, Bijeljini i Banjaluci.

Operativno novih 40 miliona KM

Na 26 miliona dolara iz kredita iz 2002. godine, početkom novembra ove godine postalo je operativno 40 miliona KM za drugu fazu projekta zbrinjavanja čvrstog otpada u BiH i to za gradnju preostalih deponija, prvenstveno u goraždanskom kraju, Srednjobosanskom kantonu i Hercegovini, ali i usavršavanje postojećih, prvenstveno u Mostaru. Od ovog novca 55 posto je pripalo FBiH.

- Suvremenim sustavom za upravljanje otpadom dobit ćemo sanitarnu deponiju koja u usporedbi s postojećim sadrži nepropusnu podlogu, sustav za odvođenje deponijskih plinova, kao i sustav za sakupljanje procjednih i odcjednih voda. Također, pokraj sanitarne deponije će biti izgrađen i reciklažni centar kojim će se postići da se odlaže samo dio otpada koji se ni za što drugo ne može upotrijebiti, a ostali će ići na ponovnu uporabu – pojašnjava Cero.

IZ OLOVA PRAVO U RIJEKU

Trenutno na terenu, prema podacima Uprave civilne zaštite FBiH, samo na području FBiH postoji 21 uređena deponija, te 33 djelomično ili nikako uređene općinske deponije. Istovremeno, prema podacima iz Strategije za zbrinjavanje čvrstog otpada, na teritoriji FBiH nalazi se 1.893 nelegalnih odlagališta različite površine koja zauzimaju ukupnu površinu od blizu milion kvadratnih metara (974.221 kvadratni metar).

- Općinske deponije su većinom otvorenog tipa i to su najčešće prostori nepripremljeni za tu namjenu, dakle bez sistema

za zaštitu tla, vode i zraka. Kontrole procjednih voda i gasova nema gotovo ni na jednoj općinskoj deponiji. Povremeno se vrši zasipanje otpada inertnim materijalom pomoću manjih bagera. Djelomično uređene su deponije općine Tešanj, Krivodol u Krupi i Ubork u Mostaru tako da je uređen djelomični multibarijerni sistem izolacije, sustav za prikupljanje i odvodnju procjednih voda, odlagališta su ograđena i postoji uprava – kaže Cero. Napominje da otvorenih odlagališta smeća nema samo u Sarajevskom i Kantonu 10 (Livno), dok ih u drugim kantonima ima svugdje.

- Najviše ih je u Zeničko-dobojskom i Tuzlanskom kantonu. Poseban problem je u Zeničko-dobojskom kantonu gdje općina Olovo, i pored

OPĆINA OLOVO, I PORED POSTOJANJA
SOLIDNE REGIONALNE DEPONIJE, NE ŽELI DA
PLATI ODVOZ SMEĆA, NEGO GA BACA U RIJEKU

postojanja solidne regionalne deponije, ne želi da plati odvoz smeća, nego ga baca u rijeku – kaže Cero.

Pojašnjava da smeće na gomili, bačeno nekontrolirano u okoliš, ima niz negativnih uticaja: procjedna voda slobodno curi u podzemlje i po površini i zagađuje površinske i podzemne vode i zemljište; stvara se slobodno emitovanje biogasa koji sadrži stakleničke gasove, a sam je zapaljiv i eksplozivan; te životinje i ljudi u kontaktu sa smećem mogu dobiti razne infektivne bolesti.

Hamdija Lipovača

Struja sa sarajevske deponije

Sanitarna deponija je sanitarno-tehnički prostor na kome se odlaže čvrsti otpad koji se ne može iskoristiti (reciklirati, kompostirati, koristiti kao gorivo...) i to je potpuno zatvoren i kontrolisan sistem koji podrazumijeva izgradnju posebne podloge u cilju zaštite tla od procijednih voda, sakupljanje i tretman procijednih i oborinskih voda, sakupljanje i zbrinjavanje deponijskog gasa uz poštivanje propisa o količini zagađivača (lebdеće čestice, hloridi, fluoridi, teški metali, SO₂, NO_x). Održavanje specijalnih tehnoloških i sanitarnih pravila u deponijama, obezbjeđuje se potpuna zaštita okoline od zagađenja, te eliminišu i druge negativne posljedice. Deponijski gas je mješavina 40 do 60 posto metana i ugljen-dioksida i koristi se kao gorivo ili za proizvodnju struje (sarajevska deponija dobila dozvolu da proizvodi struju). U idealnim uslovima, tona kućnog otpada proizvede oko 350-400 kupnih metara deponijskog gasa.

- Ova mjesta su izuzetno opasna, a njihova sanacija je jako skupa – kaže Cero.

Regionalna odlagališta su trebala biti izgrađena još u regijama Bihaća, Bugojna, Goražda, Gračanice, Tešnja, Tuzle i Živinica.

- Stanje u upravljanju otpadom se razlikuje od regije do regije, pa su iznosi kreditnih sredstava i aktivnosti po regijama različiti. Dosadašnja realizacija je dala sljedeće rezultate: poboljšani su uvjeti odlaganja otpada na postojećim gradskim centrima u Sarajevu i Banja Luci; izgrađeni su i pušteni u rad novi centri za

upravljanje otpadom u Zenici i Bijeljini; regija Livno će izvršiti rekonstrukciju i sanaciju postojećeg centra; regija Bihać će sanirati divlje odlagalište Meždre -Vlaški Do i izvršiti pripreme za izgradnju novog centra za upravljanje otpadom, ali u Tuzli izgradnja centra za upravljanje otpadom se odvija u malo otežavajućim uvjetima – kaže Cero i napominje da su najveći problemi u Tuzli gdje nije određena ni lokacija za deponiju.

Problemi u Bihaću i Tuzli, gdje je potrošeno po milion dolara, su slični: protivljenje lokalnih zajed-

nica na područjima gdje su trebale biti deponije.

KRAJIŠKI SMETLJARSKI SPOR

U Bihaću je situacija dodatno komplikovana činjenicom da je u septembru ove godine Vildana Alibabić, predsjednica Skupštine preduzeća *Regionalna deponija Bihać*, podnijela ostavku.

- Ocijenila sam da nema smisla dalje raditi jer za pet godina nije utvrđena ni lokacija za deponiju, a potrošen je milion dolara predviđen za prvu fazu. Mislim da se od početka posao nije vodio dovoljno transparen-

RAZGRADNJA TRAJE I MILENIJIMA

Staklene boce se razgrađuju 4.000 godina, plastične kese, boce i korpe za boce 100-1.000 godina, aluminijumske konzerve 10-100 godina, filter cigarete do dvije godine, papir između tri i 12 mjeseci, drvene šibice šest mjeseci, ostaci voća tri do šest mjeseci.

tno i da se nije dovoljno radilo sa lokalnim stanovništvom, pa građani nisu znali dovoljno o cijelom projektu – kaže Alibabić. Pojašnjava da su u jednoj fazi pripremnih aktivnosti za regionalnu deponiju bile određene dvije lokacije, u Bihacu i u Bosanskoj Krupi, ali su građani Bosanske Krupe bili protiv jer su vjerovali da bi deponija ugrozila vode rijeke Kruščice i Crnog Vrela.

- Problem je privremeno riješen tako što je uz korištenje novih tehnologija napravljena deponija za općine Cazin, Bužim i Bosansku Krupu i dio novca od tih milion dolara je i tu potrošen – kaže Alibabić.

Bivši direktor RD Bihac Adnan Čehajić, kom je nedavno istekao mandat, cijeni da iza problema stoji politika.

- Načelnik Općine Bihac iz nekih svojih razloga ne želi deponiju na području Bihaca, on je i u predizbornoj kampanji obećao da u Bihacu neće biti deponije, a Općinsko vijeće Bosanske Krupe se pribojava da bi im deponija ugrozila vode Kruščice. Načelnici se sada moraju dogovoriti i ja vjerujem da će se uskoro nešto početi dešavati jer je kantonalni premijer snažno stao iza ovog projekta – kaže Čehajić i tvrdi da je Alibabić bila produžena ruka načelnika Općine Bihac koja je opsturala projekat. Pojašnjava da je mikrolokacija za deponiju određena između općina Bosanska Krupa i Bihac, na lokalitetu Grabež na području Grmeča, i da je treba pomjeriti par kilometara prema Bihacu, ali da još nema saglasnosti Općine Bihac i da ta općina ne želi da uđe u sastav Skupštine Preduzeća.

Načelnik Općine Bihac Hamdija Lipovača pak tvrdi da to nije tačno.

- Mi smo još u vrijeme kada je premijer FBiH bio Ahmet Hadžipasić prihvatili da deponija bude na našem području i to na lokaciji Grabež-Drenovo-Tijesno, ali iz Bosanske Krupe ne prihvataju tu lokaciju jer se boje da bi im vode iz deponije, u slučaju nekih tektonskih pomeraća, mogle zagaditi izvor

ŠTA JE DEPONIJA?

Deponovanje je kontrolisano odlaganje otpada na zemljište na takav način da se minimizira opasnost po zdravlje i okoliš, po čemu se razlikuje od nekontrolisanog istresanja otpada na smetlišta. Kod deponovanja se pažnja posvećuje izboru lokacije, gdje je najbitniji kriterij da se izbjegne curenje otpadnih voda na način da se zagade izvorišta pitke vode.

rijeke Kruščice. Mi smo spremni prihvatiti njihove zahtjeve za pomjeranje deponije prema gradu Bihacu i to smo im i predložili, ali se oni još nisu izjasnili o tom našem prijedlogu – kaže Lipovača. Pojašnjava da općina Bihac ne želi da uđe u Skupštinu preduzeća Regionalna deponija jer je nezadovoljan rasporedom glasova u Skupštini.

- U Skupštini Preduzeća Kanton ima 58 posto glasova, a šest općina sa 300.000 stanovnika 42 posto i to znači da jedan predstavnik kantona može preglasati šest općina, što je za mene neprihvatljivo i mi tra-

> Gdje su u Tuzli i Bihacu nestali milioni namijenjeni deponijama?

žimo da Kanton bude razvlašten u ovoj Skupštini. S druge strane, to preduzeće je do sada potrošilo više od 1,5 milion KM od čega 700.000 KM na plate direktora i par zaposlenih, a ja ne želim da stanovnici moje općine vraćaju dugove stvorene za nešto što nisu koristili – kaže Lipovača.

TK DNEVNO STVARA 500 TONA OTPADA

U Tuzli je problem protivljenje stanovnika sela Huskići koje je podržala Općina Lukavac, pa će problem i tamo biti riješen deponijom za samo tri općine, Tuzla, Sapna i Teočak na području postojeće deponije na lokalitetu Moluška rijeka.

U Ministarstvu Vlade FBiH su iznenađeni otporima koji dolaze iz Tuzle jer cijene da na tom

prostoru postoji velika potreba za deponijom, a očekivali su i pomoć nevladinog sektora koji je u ovom kantonu dosta jak. Naime, prema dostupnim podacima, Tuzlanski kanton dnevno stvara 400 do 500 tona otpada, što znači da svaki stanovnik proizvede oko jedan kilogram smeća dnevno, pa bi nezbrinjavanjem otpada, s obzirom na broj stanovnika i količinu otpada po stanovniku, za 36 godina ovaj Kanton bio pokriven slojem otpada u visini od jednog metra.

Oba ova problem za sada su riješena gradnjom alternativnih regionalnih deponija znatno manjih od onih koje su bile predstavljene Svjetskoj banci.

- Tačno je da se ovim

mikro deponijama odstupa od osnovnog projekta, ali Svjetska banka je odobrila ideju sa deponijama za tri općine pod uslovom da je broj stanovnika koje one pokrivaju veći od 120.000 – pojašnjava Muris Hadžić iz Ministarstva okoliša u Vladi FBiH. Napominje da se ovim mikro-regionalnim deponijama građanima BiH u drugim dijelovima zemlje pokazuje da deponije nisu štetne, odnosno da se smeće može zbrinuti bez smrada i zaraza.

SINDROM NE KOD MENE

Cero tvrdi da je u cijeloj BiH značajno ublažen sindrom ne u mom dvorištu koji počiva na strahu stanovništva lokalne zajednice da štete i koristi neće biti ravnopravne. - Pokazani modeli uređenja centara za upravljanje otpadom

stvaraju osjećaj sigurnosti i jačaju svijest o potrebi kvalitetnog upravljanja komunalnim otpadom – kaže Cero. Tvrdi da lokalne zajednice inače ne bi trebale imati strah od deponija jer nove deponije imaju svu potrebnu infrastrukturu, od pristupnih puteva, objekata za smještaj i održavanje mehanizacije i vozila, preko smještaja radnika, do pogona za selektivno razdvajanje otpada, prešanje i baliranje ambalaže, sisteme zaštite tla i zraka, a oborinske i procjedne vode se prikupljaju odvojeno, u posebne odjeljke gdje se obrađuju.

- Novim deponijama, odnosno centrima za upravljanje otpadom unapređujemo cjelokupno stanje u sektoru upravljanja otpadom, prije svega sanacijom nekontrolisanih ili divljih odlagališta. Uspostavljamo svu potrebnu infrastrukturu i vršimo zbrinjavanje otpada prema standardima EU. Smanjujemo sve negativne uticaje na tlo, vodu i zrak, izgrađujemo sadržaje za selektivno razdvajanje otpada radi reciklaže pri regionalnim centrima za upravljanje otpadom, otvaramo nova radna mjesta, te lakše i kvalitetnije upravljamo sa manjim brojem uređenih odlagališta – pojašnjava Cero. Pojašnjava da regionalne deponije, uz neospornu korist za okoliš, doprinose oživljavanju gospodarskih kretanja i otvaranju novih radnih mjesta, a stvaraju i nove mogućnosti za povećanje broja stanovnika obuhvaćenih organiziranim prikupljanjem komunalnog otpada i njegovim kvalitetnim zbrinjavanjem.

U prilog ovom ide informacija da je u julu ove godine sedam općina iz RS-a i dvije iz FBiH (Zvornik, Bratunac, Vlasenica, Šekovići, Srebrenica, Milić, Osmaci, Kalesija i Sapna) potpisalo sporazum prema kom bi do 2014. godine trebali završiti gradnju regionalne deponije za čvrsti otpad na Crnom vrhu sa kapacitetom od oko 41.500 tona otpada na godišnjem nivou. Gradnja će biti finansirana sa pet miliona dolara iz dijela kredita Svjetske banke za koji je zadužena Vlada RS. ●